

ZLATA PLAKETA ILEGALCA 1982

Skupščina mesta Ljubljane je na svojem skupnem zasedanju vseh treh zborov 14. aprila sklenila, da na predlog komisije za odlikovanja, priznanja in nagrade pri SML letos podeli najvišje odličje mesta — zlato plaketo ilegalca — za medvojne in povojne zasluge tudi Fani Tomičević in družini Dežman iz naše občine.

FANI TOMIČEVIČ, ROJ. ZAJC

Rodila se je 10. aprila 1913 v Zgornjem Kašlju, stanuje v Brenekarjevi ul. št. 32. Je članica sveta republike SR Slovenije. V OF se je vključila leta 1941. Članica KP je postala v začetku leta 1942. Njena prva naloga je bila v kvartnem odboru OF, kasneje v rajonskem odboru OF in partijskem komiteju rajona Moste politično delo med ženskami, predvsem širjenje organizacije slovenske partifašistične ženske zveze in utrjevanje njenih odborov. V začetku leta 1943 je bila vključena v rajonski odbor OF in partijski komitej združenega rajona Bežigrad-Siška, nato pa v rajonu Šiška. Zadolžena je bila za organizacijo Delavske enotnosti. Po kapitulaciji Italije je prevzela dolžnosti sekretarke v okrožnem odboru Delavske enotnosti mesta Ljubljana.

Po letu 1965 se aktivneje vključuje v dejavnost zveze združenj borcev NOV pri podružljanju varstva spomenikov NOB in je bila več let predsednica odbora podpisnikov družbenega dogovora za varstvo spomenikov NOB in komisije za ob-

novo Urha. Je predsednica odbora občinskega medvojne aktivna OF in članica sekretariata odbora medvojne aktivna OF mesta Ljubljana.

DRUŽINA DEŽMAN

Pripravljenost družine Antona Dežmana in njegove žene Lucije na žrtve v predvojni in medvojni revolucionarni dejavnosti ter v povojnem obdobju je bila zelo velika.

Anton Dežman se je po vrnitvi od vojakov zaposlil v papirnici Vevče, kjer je delal do leta 1927, ko je bil zaradi aktivnosti v sindikalni organizaciji odpuščen. Zaposlil se je v Tovarni kleja in delal v njej do leta 1942, ko je stopil v partizane v Zapadnodolenjski odred.

Bil je že pred vojno vedno v vrstah napredno usmerjenih delavcev, zato tudi ni ostal nezapažen med komunisti, ki so ga pozvali, da v svoji hiši v Sadini vasi št. 33 uredi primeren prostor za ilegalno partijsko tiskarno, imenovano Ljudska pravica. Tako so v hiši družine Dežman že leta 1940 namestili tiskarno, ki so jo pripeljali izpod Smarne gore. Delovala je vse do okupacije aprila 1941, ko je zaradi nevarnih okoliščin prenehala delovati in je bila večina materiala prenesena v Ljubljano.

V času delovanja tiskarne so v njej poleg treh številčk časopisa Ljudska pravica tiskali tudi Delo, kompletno gradivo za V. državno konferenco KPJ in eno številko Proletera za centralni komitej KPJ. V tej tiskarni je bila v italijanščini natisnjena tudi Deklaracija za CK KP Italije.

Za varnost in nemoteno delo tiskarne sta skrbela zakonca Dežman, pomagala pa jima je tudi hči Pepca, ki je leta 1943 padla v NOV. Družina Dežman je nudila zatočišče organizatorjem NOB vse do Lucijinega vstopa v vrste NOV septembra 1943.

Čestitamo!

INTERNIRANKE V BRESTANICI

Dne 22. aprila je bilo v muzeju bivših političnih zapornikov, internirancev in izgnancev v gradu Brestanica srečanje internirank iz koncentracijskih taborišč, združeno s sejo republiške komisije taborišča Ravensbrück.

Udeleženke srečanja iz Ljubljane, Primorske, Gorenjske in Štajerske — bilo nas je prek 120 — je pozdravil predsednik ZZB NOV občine Orško Stane Nunčič, pionirji OŠ Brestanica pa so se nam s cvetjem in besedami toplo zahvalili, da smo s svojim delom in trpljenjem v taboriščih dale velik prispevek za našo svobodo. Mnogo udeleženk je bilo tudi iz naše občine.

Grad v Brestanici — pred vojno Rajhenburg — je tedaj služil redu trapistov, ki so si tam uredili vzorno posestvo ter izdelovali sir trapist, čokolado in likerje. Nacisti so maja leta 1941 trapite izgnali, grad pa spremenili v preselitveno taborišče za izgnane Slovence. Po nepopolnih

podatkih je šlo skozi to taborišče okoli 45.000 Slovencev. Spomladi 1942 so taborišče ukončili, zgradba pa je služila nacističnim uradom in ustanovam.

Leta 1968 je bila v gradu najprej odprta zbirka, posvečena slovenskim izgnancem v drugi svetovni vojni, drugi del muzeja, posvečen zlasti političnim zapornikom in internirancem v nemških in italijanskih taboriščih in zaporih, pa je bil odprt 4. julija 1981. Z zanimanjem smo si ogledali razstavne prostore z različnimi eksponati. Vsebinska nas je pretresla, vendar smo ugotovile, da sta zbirka sama in prikaz o taboriščih zelo skromna. Nešteto krat smo apelirali na bivše internirance, naj odstopijo muzeju

vse spominke, predmete, pesmi in zapise, a pravega odziva ni bilo. Spomin na naše trpljenje moramo na podlagi zbranega gradiva ovekovečiti in zapustiti mladim rodovom. Zato prosimo vse internirance nemških in italijanskih taborišč ter zaporov, da vse, kar so izdali ali zapisali v tistih težkih dneh, pošljejo komisiji za internirance in zapornike pri občinskem odboru ZZB NOV Moste-Polje.

Po ogledu je zasedala republiška komisija taborišča Ravensbrück. Dolgoletna poštvovalna predsednica te komisije inž. Sonja Lapanec-Oblak je uvodoma predlagala enominutni molk za vse umrle internirance od zadnjega srečanja sem, posebej pa je poimenovala prvo slovensko interniranko v Ravensbrücku, leta 1941, letos umrlo Maro Čepič iz Maribora. Na sestanku smo poudarili, da je muzej zelo lep, pogosto obiskan, potrebno pa ga je izpopolniti, kar je obveznost nas vseh.

Seznani smo se tudi z vsebino zasedanja mednarodnega komiteja taborišča Ravensbrück, ki bo letos v Marjanskih Laznih v ČSSR od 13. do 15. maja. Jugoslavijo bosta zastopali Rapa Šuklje in Stanka Simonit. Članice komiteja bodo izmenjavale svoje izkušnje, poročale o delu in se dogovorile, kako se bomo morali bojevati proti neofašizmu ali neonacizmu, ki se smelo poraja v nekaterih evropskih državah in zastruplja mladino.

Na koncu seje smo posvetile vso pozornost tradicionalnemu

srečanju ljubljanske in gorenjske regije na Podjurbelju, ki bo 12. junija skupaj z mladino. Letos bo posebno slovesno, saj bo ta dan na karavli odkrit doprni kip ljubljenski tovariši Titu, prav tako bo po njem poimenovana karavla. Tudi iz naše občine bosta peljala dva avtobusa (mladina — interniranci). Prijavite udeležbo na sedežih svojih krajevnih organizacij ZB.

JUSTI STRŽINAR

ČESTITKE OB JUBILEJU

Naš občan Ivan Becele, udeleženec NOB in nosilec Partizanske spomenice 1941, stanujoč na Šmartinski cesti 184a, je 28. aprila praznoval sedemdeseti rojstni dan. Čestitamo k življenjskemu jubileju!

Gradnja 2. faze toplotarne je v polnem teku. Če bo šlo vse po načrtih, naj bi proti koncu letošnjega leta že stekla poskusna proizvodnja. Na sliki: parni kotel z zmogljivostjo 270 ton na uro, pare parametrov 115 barov in temperature 535°C.

ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE DELUJE

V frontni SZDL

Zveza prijateljev mladine ZPM si bo z vsemi svojimi programi za delo z otroki in za otroke prizadevale za razvoj družbene predšolske, zunajšolske in družinske vzgoje. Kot povezovalka interesov otrok in staršev, občanov in družbe bo organizirano delovanje predvsem v frontni SZDL. Čim bolj bomo v KS usmerjali uveljavljanje interesov in potreb ljudi prek njihovega družbeno organiziranega življenja, tem bogatejša in krepkejša bo SZDL, tem bolj frontno bo delovala.

Naša skupna akcijska usmeritev ima za cilj pot do mladih ljudi. Občinska ZPM združuje na prostovoljni in delegatski osnovi 17 društev prijateljev mladine v KS. Le-ta sodelujejo pri pripravi in uresničevanju letnega programa aktivnosti v KS in tako dosegajo koordinativno funkcijo in vlogo družbenopolitičnih organizacij in društev, ki delajo z mladimi. S pomočjo aktivnih društev in KK SZDL velja ustanoviti društva prijateljev mladine tudi tam, kjer jih v KS še ni.

ZPM je mentorica zveze pionirjev. V naši občini je prek 7000 pionirjev, ki so organizirani v 17 pionirskih odredih po šolah, kjer uspešno delujejo. Pionirji pa niso samo del šolske kolektiva, temveč so del družbe — to so naši najmlajši občani. Tudi v naši občini zveza pionirjev preučuje šolske okvire in ker je družbena organizacija, sega tudi v KS, v občino, v republiko in v medrepubliški prostor. Pri razvijanju oblik dela moramo to upoštevati. Pionirji se morajo aktivirati tudi tam, kjer živijo, kjer preživljajo svoj prosti čas, počitnice.

Velika skrb ZPM je pridobiva-

nje in usposabljanje mladincev in drugih krajanov za delo z najmlajšimi v KS, hišnih in uličnih svetih. Osnovna dolžnost socialistične družbe je pomagati mladim, da bodo živeli srečno otroštvo, da se bodo od nas uveljavljali in usposabljali za poštene, zdrave, delovne in domovini ter naši samoupravni, socialistični družbi predane ljudi.

Predsedstvo OK SZDL podpira programsko usmeritev ZPM. Pripravljeno je zvezi in društvom pomagati pri reševanju perečih problemov. Med drugim se je predsedstvo OK SZDL zavzelo za dolgoročno reševanje in vzdrževanje otroškega počitniškega doma v Zambratiji ter za pomoč pri letošnjem popravilu instalacij (plin, elektrika, strelovod). Tako upamo, da bomo lahko pravočasno in uspešno začeli s kolonijami za predšolske in šolske otroke. ZPM pa se bo potrudila angažirati dobre vzgojiteljice in tehnične delavce, da bodo naši otroci preživeli ob morju zdrave ter z vzgojnega in rekreacijskega vidika dobro organizirane počitniške dni.

MARIJA BENČINA

DELEGATI OK SZDL O GOSPODARJENJU V LETU 1981

ZA TEŽAVNE RAZMERE ŠE KAR DOBRO

Delegati naše občinske konference SZDL so se 20. aprila sestali na svoji 11. seji. Osrednja točka dnevnega reda je bila informacija o poslovanju organizacij združenega dela v lanskem letu. Konferenca je ocenila, da so gospodarski rezultati še kar zadovoljivi, če upoštevamo pri vsaki večji gospodarski pregledu, kaj ti rezultati zanjo pomenijo in na tej osnovi presoditi uspešnost poslovanja.

Roman Pipan, predsednik sveta za spremljanje družbeno-ekonomskih odnosov pri OK SZDL, je namizal nekaj podatkov; celotni prihodek se je povečal za 38 odstotkov, vendar zaradi povišanja cen in ne zaradi dviga produktivnosti. Količinski obseg proizvodnje je namreč v primerjavi z lanskim letom ostal domala na isti ravni (večji je le za 0,3 odstotka). Osebnih dohodkov se je povečal za nekaj več kot 31 odstotkov, kar precej organizacij združenega dela pa na tem področju ni upoštevalo določil resolucije. Zadovoljni pa smo lahko z rastjo zaposlovanja in z izvozom, ki smo ga lani v primerjavi z letom 1980 povečali kar za 111 odstotkov. (Pri tem podatku ni upoštevana Emona Globtour, ki je v našo občino prišla šele v lanskem letu.) Plan uvoza pa smo uresnili le 71-odstotno. Splošna poraba se je zadrževala v začetnih okvirih, medtem ko je skupna poraba narasla hitreje od dohodka. Pet organizacij združenega dela je poslovala z izgubo, med njimi tudi take, kot na primer Julon, ki so na listi zgubarjev že več let.

Delegati so se zavzeli, naj bi vse organizacije združenega dela napravile programe varčevanja, lani jih je to storilo le nekaj, pobudo za to pa naj bi dal naš izvršni svet.

Kot je povedala Slavka Keržanova, predsednica komiteja za družbeno planiranje, se gospodarska gibanja, značilna za lansko leto, nadaljujejo tudi letos. Zato tudi v prihodnje ni pričakovati količinskega povečanja proizvodnje. Vse večji je pritisk na povišanje cen izdelkov, saj so se le-te doslej bolj povečale reprodukcijskemu materialu in surovinam kot pa končnim izdelkom. Kaže tudi, da ne bo mogoče uresničiti vseh večjih investicij; bolj zaskrbljujoče kot to pa je dejstvo, da ne bomo imeli denarja niti za posodobitev že obstoječih zmogljivosti. Treba bo popraviti srednjeročni plan in v njem predvideti manjšo gospodarsko rast, še večji izvoz in zmanjšanje vseh vrst porabe na vseh ravneh. V razpravi so delegati nakazali še nekatere možnosti za boljše gospodarjenje.

Delegati so z manjšimi dopolnitvami sprejeli pravilnik o podeljevanju priznanj OF slovenskega naroda in o delu žirije, ki je poenotil merila za dodeljevanje teh priznanj v Ljubljani. Potrdili pa so tudi predlog žirije za podeljevanje priznanj pri OK SZDL, ki je menila, naj srebrno priznanje OF namesto Branka Elsnerja prejme Stjepo Delo. Branko Elsner namreč letos prejme občinsko priznanje.

D. J.

MESEC VARNOSTI V GRADISU

Vsako leto organizira Gradisova služba varstva pri delu mesec varnosti. Letos je bil februarja in marca. Namenjen je bil vsem zaposlenim v Gradisu, posebno pa delavcem na gradbiščih in v obratih. Na vseh gradbiščih je bil enak program z uvodnim poročilom o stanju varstva pri delu v Gradisu.

Lani je bilo varstvo pri delu nekoliko slabše v primerjavi z letom prej, vendar ni bilo nobenega smrtnega primera. Od 7889 zaposlenih se je poškodoval vsak dvanajsti delavec. Zaradi teh poškodb pri delu je bilo zgubljenih 8390 delovnih ljudi. Vzroki za nesreče so bili zelo različni, v glavnem pa neupoštevanje predpisov iz varstva pri delu, nepazljivost, neznanje, nedisciplinarnost, nered na gradbiščih in v obratih, premajhna nadzor med opravljanjem del, neorganiziranost pri delu, neurejene delovne razmere, alkohol, nepravilna uporaba strojev in naprav ipd.

Po uvodni razlagi so si vsi delavci ogledali film Graditi brez nesreč in se podrobneje seznanili s stanjem glede varstva pri delu v temeljni organizaciji, kjer je takrat bilo predavanje. Povsod je bilo organizirano tudi predavanje o negativnih vplivih alkohola

na človekovo zdravje in na zaščito pri delu. Na koncu so si delavci ogledali film o škodljivosti hrupa in vibracij.

Zaradi lanskoletnih nesreč pri delu je škoda, ki je nastala zaradi izpada v delovnem procesu, znašala 3,581 milijona dinarjev. Poleg teh neposrednih stroškov, ki jih je imel Gradis, pa so nastajali še stroški zaradi zastoja v proizvodnji; veliko delavcev ob nesreči in preiskavi ne dela, stroški nastajajo zaradi materialne škode in preiskave, izpade proizvodnje ipd. Ob teh stroških je škoda vsaj še desetkrat večja. Celotna družba pa ima seveda še dosti večjo škodo, saj nastajajo tudi zelo visoki stroški zdravljenja, ki v zgoraj omenjeni vsoti niso všteti.

V dveh mesecih je bilo organizirano 34 predavanj, ki se jih je udeležilo 3175 delavcev, kar predstavlja 40 odstotkov vseh v Gradisu zaposlenih delavcev. Že v luči zgoraj omenjenih podatkov o nastali škodi zaradi nesreč so predavanja o zaščiti pri delu v Gradisu toliko pomembnejša.

C. P.